

**Vorbereidingsprogramma
Amstelveen Aardgasvrij**

Colofon

Dit rapport is opgesteld door SME Advies in opdracht van de gemeente Amstelveen. Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden gebruikt zonder voorafgaande toestemming van deze partijen.

 Gemeente Amstelveen	Gemeente Amstelveen Contactpersoon: Rogier van der Laan E-mail: R.J.van.der.laan@amstelveen.nl Telefoonnummer: 020 540 4220
 SME Advies	SME Advies Contactpersoon: Bregje van den Brand E-mail: brand@sme.nl Telefoonnummer: 030-6358902

Utrecht, 29 januari 2019

INHOUD

1. Inleiding	4
2. Wat is 'aardgasvrij klaar'?	9
2.1 Rol van de Gemeente Amstelveen	9
2.2 Bewoners en organisaties aardgasvrij klaar	10
2.3 Woningen en overige gebouwen aardgasvrij klaar	11
3. Communicatie en participatie	13
3.1 Communicatiestrategie	13
3.2 Uitvoering	13
3.3 Doorkijk naar 2040	13
4. Organisatie & financiën	14
5. Tijdpad / routekaart	15

1. INLEIDING

In het Regeerakkoord (2017) heeft Nederland zichzelf een reductie van de uitstoot van broeikasgassen van 49% in 2030 en een energieneutrale en aardgasvrije gebouwde omgeving in 2050 als ambitie gesteld. In het Klimaatakkoord i.o. (het ontwerp akkoord is op 21 december 2018 gepresenteerd) wordt uitgewerkt hoe Nederland deze ambitie gaat realiseren. Inzetten op enerzijds energiebesparing en anderzijds opwekking van duurzame energie gaan daarbij hand in hand.

De Gemeente Amstelveen wil **in 2040 onafhankelijk van fossiele brandstoffen** zijn. De gemeente heeft hier een duidelijke voorbeeldfunctie: de gemeentelijke organisatie streeft ernaar om al in 2030 fossielonafhankelijk te zijn.¹ In het Coalitieakkoord is vastgelegd dat bij nieuwbouw en transformaties standaard energieneutraal en van gas los wordt gebouwd.

Wat hebben we al gedaan?

De afgelopen jaren is er in Amstelveen het nodige gebeurd aan het verduurzamen van de bebouwde omgeving. Het Energiebeleid 2012-2016 opgevolgd door de Aanpak Duurzaamheid, vastgesteld in juni 2016 was en is daarvoor het kader. Zonder compleet te zijn hieronder een aantal voorbeelden:

- Amstelveen heeft in februari 2018 de MRA Intentieverklaring Aardgasvrije Nieuwbouw ondertekend.
- De AM-gemeenten werken (sinds medio 2014) samen aan het regionale programma verduurzaming bestaande koopwoningen. Het regionale energieloket, gestart nov 2016, (<https://regionaalenergieloket.nl/amstelveen>) is hiervan een van de resultaten. Het loket is de plek waar bewoners die hun woning willen verduurzamen met hen technische vragen terecht kunnen.
- Amstelveen is partner in de Green Deal Aardgasvrije Wijken.
- Eigen Haard verduurzaamt in het kader van de prestatieafspraken de woningvoorraad. In de periode 2010-2017 zijn 1.000 woningen minimaal 2 labels verbeterd. In de prestatieafspraken voor de periode 2019-2022 krijgt de energietransitie een belangrijke plek.
- Op MRA-niveau lopen er diverse trajecten die goede bouwstenen kunnen opleveren voor de lokale energietransitie, denk aan het Innovatieprogramma Smart Energie Systems en de samenwerking binnen het Warmte & Koude programma (warmtenet).
- In oktober 2017 is het Duurzaamheidsfonds Amstelveen gestart. Door de aanjager van het duurzaamheidsfonds zijn onder meer VVE's in Amstelveen actief benaderd. Er zijn het eerste fondsjaar 12 subsidie verstrekt
- Op het gemeentehuis en verschillende werven zijn zonnepanelen geplaatst.
- Voor het Amstelveen College heeft een door de gemeente gesteunde crowdfunding geresulteerd in een zonnepanelen op het dak.
- Er is een plan gemaakt en middelen beschikbaar gesteld om het gemeentelijk vastgoed aanzienlijk te verduurzamen.

¹ Voor het verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed maakt de afdeling Vastgoed een plan. De uitvoering van dat plan valt buiten de scope van dit Voorbereidingsprogramma Amstelveen Aardgasvrij klaar. De resultaten wordt wel meegenomen in de communicatie.

Inzetten op versnelling

Om de klimaatdoelen voor 2040 te halen, moeten we gestaag het tempo van de verduurzaming opvoeren. Het Klimaatakkoord - dat naar verwachting in 2019 wordt vastgesteld - is het kader waarbinnen de aanpak wordt vormgegeven. Het akkoord voorziet in een groot aantal maatregelen die het de gemeenten, inwoners en bedrijven mogelijk moet maken om de noodzakelijke versnelling in te zetten.

Zoals aangekondigd in de Programmabegroting 2019, wordt in dit *Vorbereidingsprogramma Amstelveen Aardgasvrij* uitgewerkt hoe Amstelveen zich voorbereidt op een aardgasvrije toekomst. Het biedt met een pallet aan activiteiten houvast om te zorgen dat de gemeente, bewoners, organisaties en de fysieke woningen en gebouwen voorbereid worden op het vervangen van het aardgas door een andere warmtebron en het opwekken van duurzame energie. Daarbij werken we samen met relevante partners. Naast bewoners en bedrijven/instellingen, zijn dat de woningcorporaties, grote particuliere verhuurders, netbeheerders, energiebedrijven, waterschappen, etc. Tegelijkertijd moet het plan flexibel zijn, zodat het blijft aansluiten bij actuele ontwikkelingen.

Dit *Vorbereidingsprogramma Amstelveen Aardgasvrij* klaar is onderdeel van het gemeentelijke programma Duurzaamheid. Bij de uitvoering wordt samengewerkt met de pijlers Klimaatadaptatie en Circulaire economie.

Het nationaal Klimaatakkoord de gemeentelijke opgave

Om de energietransitie naar een duurzame energievoorziening in de komende decennia te kunnen maken, ligt er onder andere een grote opgave bij het verduurzamen van de bestaande bouw. Deze opgave komt in het landelijk Klimaatakkoord terug aan twee thematafels: Gebouwde Omgeving en Elektriciteit.

Gemeenten (en regio's) krijgen hier een belangrijke (regie)rol toebedeeld. Zo wordt in het Klimaatakkoord vastgelegd dat regio's in de loop van 2019 via een Regionale Energiestrategie (RES) hun opgave voor meer hernieuwbare energie (elektriciteit en warmte) uitwerken. Amstelveen valt binnen de Regionale Energiestrategie Noord-Holland Zuid. De wethouders duurzaamheid van de AM gemeenten hebben hier inmiddels afstemming over.

Daarnaast moet de gemeente, met betrokkenheid van stakeholders, uiterlijk eind 2021 in een door de Raad vastgestelde Transitievisie Warmte aangeven welke wijken wanneer van het aardgas af gaan en welke alternatieven er voor elke wijk zijn. De Transitievisie Warmte moet onderdeel worden van de gemeentelijke Omgevingsvisie en daarmee samenhangende uitvoeringsprogramma's en omgevingsplannen.

Een nadere uitwerking van de implementatie van de transitievisie wordt vervolgens bepaald in Wijkuitvoeringsplannen. Voor de wijken die voor 2030 in de planning staan, worden de uitvoeringsplannen ook in 2021 opgeleverd. In het algemeen geldt dat de gemeente bij het vaststellen van de wijkuitvoeringsplannen zorgt voor voldoende tijd voor investeringsplannen van onder andere netbeheerders en gebouweigenaren, zoals woningcorporaties. Uiterlijk 8 jaar voor de einddatum van het aardgas dient het Wijkuitvoeringsplan voor een wijk vastgesteld te worden.

In het Ontwerp Klimaatakkoord² wordt een groot aantal acties aangekondigd om gemeenten te ondersteunen bij de RES, het opstellen van de Transitievisie Warmte en de Wijkuitvoeringsplannen. Zo wordt nationaal een leidraad met objectieve informatie beschikbaar gesteld op basis van transparante data. Daarnaast gaan verschillende expertisecentra en programma's gemeenten ondersteunen met kennis en expertise. De Rijksoverheid zorgt dat gemeenten tijdig de wettelijke bevoegdheden krijgen om hun regierol bij de wijkgerichte aanpak te vervullen. Daarvoor is een wetgevingsagenda opgesteld. Ook staat de financiering van de energietransitie en de betaalbaarheid voor de huurders en de woningeigenaren hoog op de agenda.

De gemeente kan de warmtetransitie niet alleen voltooien. Participatie en betrokkenheid van de omgeving in en om de wijken is een sleutel tot succes, die ook in het Klimaatakkoord een belangrijk element vormen. Participatie is essentieel om draagvlak te creëren voor de beoogde veranderingen, en de acceptatie te vergroten. Heldere communicatie en een coördinerende en regisserende rol vanuit de gemeente is daarvoor een belangrijke basis.

Energie & de gebouwde omgeving van Amstelveen in cijfers

(bron: Klimaatmonitor)

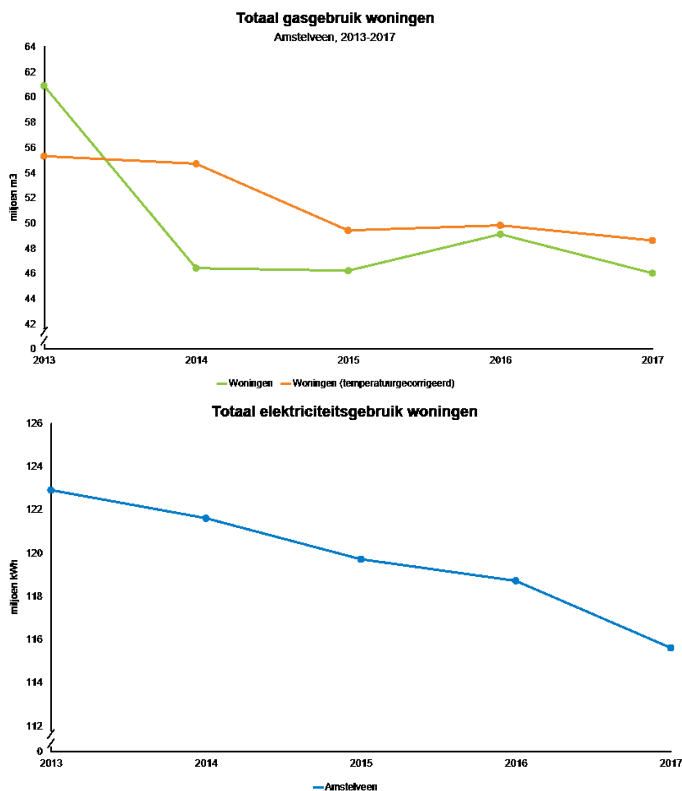
In het ontwerp klimaatakkoord wordt aangekondigd dat de rijksoverheid en de VNG gaan onderzoeken hoe gemeenten inzicht kunnen krijgen in het recente algemene energiegebruik van een gebied, mede op basis van input van netbeheerders en warmtebedrijven. Het beschikbare cijfermateriaal is op dit moment beperkt en niet allemaal even actueel.

Het totale energiegebruik in Amstelveen in 2016 (met actuele data) bedroeg 5.891 TJ (incl auto(snel)wegen) en 5.293 TJ (excl. auto(snel)wegen). Het energiegebruik van de sector 'gebouwde omgeving' in Amstelveen bedroeg in 2017 **3.366 TJ**.

Dit is als volgt onderverdeeld naar de onderliggende deelsectoren:

- Woningen: 2.073 TJ
- Commerciële Dienstverlening: 882 TJ
- Publieke Dienstverlening: 411 TJ

² Gepubliceerd december 2018

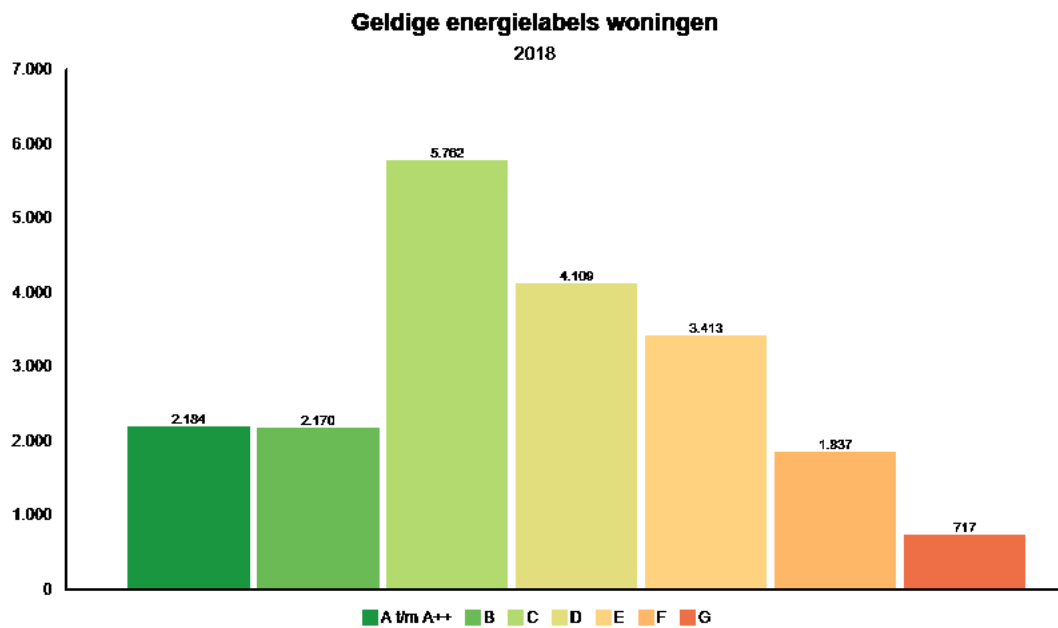

Het aandeel van woningen aangesloten op stadverwarming in Amstelveen was 7% in 2017. Dat komt neer op ongeveer 2750 woningen. Daarnaast zijn bedrijfsgebouwen aangesloten op het warmtenet. In totaal zorgt dat ervoor dat er ongeveer 5500 Woning-Equivalenten (WEQ) zijn aangesloten.

Uit de klimaat monitor blijkt dat er 18TJ hernieuwbare elektriciteit in Amstelveen wordt opgewerkt. .

Amstelveen telde in 2018 41.477 woningen, waarvan 18799 koopwoningen, 12.888 sociale huurwoningen en 8.496 overige huurwoningen.

Circa 48% van de woningen in Amstelveen was in 2018 voorzien van een geldig energielabel:

Doelstelling Voorbereidingsprogramma Amstelveen Aardgasvrij

In aansluiting op de Rijksoverheid³ stimuleert Amstelveen

- 1,5% energiebesparing per jaar om de uitstoot van CO2 terug te brengen.

In 2019 wordt gewerkt aan het formuleren van een betere doelstelling en meetbare/concrete ambities specifiek voor Amstelveen voor de periode 2020 en verder. Dit is onder meer afhankelijk van de het beschikbaar komen van goede data.

³ De afspraken over energiebesparing tot 2023 en duurzame energie staan in het Energieakkoord voor duurzame groei.

2. WAT IS 'AARDGASVRIJ KLAAR'?

Een aardgasvrij klaar Amstelveen houdt aan de ene kant in dat woningen (en bedrijfspanden) zijn voorbereid op een toekomst zonder aardgas, maar ook (of op dit moment vooral) dat de mensen en organisaties dat zijn. Welke warmteopties per buurt beschikbaar komen, wordt uiterlijk in 2021 duidelijk in de Transitievisie Warmte. Tot die tijd dragen aanpassingen in gedrag van mensen en aanpassingen aan woningen en bedrijfspanden bij aan de voorbereiding op een toekomst zonder aardgas. Hieronder is uitgewerkt wat we verstaan onder 'aardgasvrij klaar'.

2.1 Rol van de Gemeente Amstelveen

Aan de gemeente Amstelveen wordt een belangrijke regierol in de warmtetransitie toebedeeld. Daarbij zijn de volgende zaken van belang:

- De gemeente is procesregisseur en houdt andere partijen op de hoogte van het (besluitvormings)proces. Stakeholders, ondernemers, en inwoners moeten weten wat ze te wachten staat. De gemeente coördineert het overall proces (totstandkoming van RES, Transitievisie Warmte, Wijkuitvoeringsplannen) en zorgt dat de diverse stakeholders hier op het goede moment en op de juiste wijze bij worden betrokken.
- De gemeente brengt in een Transitievisie Warmte de potentiële alternatieve warmtebronnen (en de kosten hiervan) in kaart. De basis hiervan wordt gelegd in de RES Noord-Holland Zuid.
- Inwoners kijken naar de gemeente voor onafhankelijke informatie over wat ze nu (en straks) concreet kunnen doen. Doorverwijzen naar onafhankelijke informatieverstrekkers zoals het Regionaal Energieloket is daarom een belangrijke rol van de gemeente.
- De gemeente wil koplopers faciliteren. Dat zorgt voor een 'zwaan kleef aan-effect'. Koplopers zijn ambassadeur om een volgende groep in beweging te krijgen.
- De gemeente faciliteert de inwoners onder meer door middel van collectieve inkoopacties van bijvoorbeeld zonnepanelen en isolatie en door ondersteuning vanuit het Duurzaamheidsfonds bij het verduurzamen van hun VVE.
- De gemeente stimuleert en ondersteunt initiatieven gericht op duurzame energieopwek vanuit de samenleving (zowel bewoners als bedrijven).
- De gemeente maakt gebruik van haar wettelijke mogelijkheden en bevoegdheden om bedrijven en instellingen te wijzen én houden aan hun verplichtingen op het gebied van energiebesparing; de vrijblijvend moet er af.
- En tenslotte geeft de gemeente uiteraard het goede voorbeeld door haar eigen bedrijfsvoering en het eigen gemeentelijk vastgoed te verduurzamen en voor te bereiden op aardgasloos.

De gemeentelijke organisatie moet zich voorbereiden voor de rol die van haar gevraagd wordt in het regisseren en faciliteren van de energietransitie. Daarvoor wordt binnen de gemeentelijke organisatie nauw samengewerkt door de verschillende betrokken afdelingen. De energietransitie heeft raakvlakken met veel beleidsterreinen, zoals het bevordering van sociale cohesie. Waar mogelijk worden maatregelen gekoppeld aan andere doelen van de gemeente.

Door de afdeling communicatie wordt een communicatiestrategie uitgewerkt (zie hoofdstuk 3) om bewoners en organisaties nu al te informeren en handelingsperspectief te bieden.

2.2 Bewoners en organisaties aardgasvrij klaar

Een aardgasvrij klaar Amstelveen begint bij de bewoners en organisaties. Zij moeten weten wat aardgasvrij inhoudt, begrijpen waarom het nodig is, en weten wat er nu en straks van hen verwacht wordt. Daardoor staan ze positiever ten opzichte van de warmtetransitie en is er meer draagvlak voor wat daarvoor nodig is.

Om de transitie succesvol te maken zijn veranderingen in het gedrag van bewoners en organisaties nodig. Na de volgende stappen beschouwen we bewoners en organisaties 'aardgasvrij klaar'. Maar uiteraard staat het bewoners vrij om al verdere stappen te nemen.

Bewoners

1	Kennis en begrip	Mensen weten wat aardgasvrij inhoudt, begrijpen waarom het nodig is en weten wat er van hen verwacht wordt.
2	Energie besparen	Energie die niet verbruikt wordt hoeft straks niet op een duurzame manier opgewekt te worden. Denk aan isolatiemaatregelen, optimaal waterzijdig inregelen CV-ketel, aanbrengen tochtstrips en radiatorfolie en het installeren van LED-verlichting. Maar ook gedragsaanpassingen zoals korter douchen, ramen niet open als de verwarming aanstaat, letten op elektraverbruik van apparaten etc.
3	Op geschikte c.q. natuurlijke momenten aanpassingen aan woning of bedrijfspand doorvoeren	Bijvoorbeeld: wanneer iemand een nieuwe keuken koopt kiezen voor koken op inductie bij verbouwing van de zolder dakisolatie aanbrengen of verbeteren In paragraaf 2.3 staat het stappenplan hoe bewoners hun huis fysiek en technisch aardgasvrij klaar kunnen maken.

Bedrijven en instellingen

Voor bedrijven en instellingen gelden dezelfde stappen. Daarnaast gelden enkele wettelijke verplichtingen op het gebied van energiebesparing:

- Vanuit het Activiteitenbesluit Wet milieubeheer geldt een energiebesparingsplicht voor bedrijven en instellingen die meer dan 50.000 kWh elektriciteit of 25.000 m³ aardgas(equivalent) per jaar gebruiken. Dit houdt de verplichting in om alle energiebesparende maatregelen te treffen die zich binnen vijf jaar terugverdienen.

- Daarnaast kan vanaf 2019 een informatieplicht gelden. Bedrijven en instellingen rapporteren uiterlijk 1 juli 2019 aan het bevoegd gezag, meestal de gemeente, welke energiebesparende maatregelen zij hebben getroffen.
- Vanuit de Europese Energie-Efficiency Richtlijn (EED) geldt een energie-audit-plicht om een gedetailleerd overzicht van de bestaande energiestromen binnen de onderneming te maken.
- Vanuit het Bouwbesluit moeten kantoren groter dan 100 m² vanaf 2023 minimaal energielabel C hebben.
- Utiliteitsgebouwen (overheidsgebouwen al vanaf 2019) en woningen die na 2020 worden opgeleverd moeten bijna energieneutraal zijn: Bijna EnergieNeutrale Gebouwen (BENG).

Om te zien aan welke verplichtingen bedrijven en instellingen moeten voldoen, kunnen zij gebruik maken van de Wetchecker energiebesparing van RVO.⁴

De gemeente treedt bij deze verplichtingen op als bevoegd gezag. Uitvoering van vergunningverlening en handhaving gebeurt door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. De activiteiten die daaruit voortkomen, zijn opgenomen in dit Voorbereidingsprogramma Amstelveen Aardgasvrij klaar. Toezicht houden op bovengestelde normen heeft vooralsnog geen prioriteit in het uitvoeringsprogramma. De Omgevingsdienst heeft beperkte capaciteit hiervoor. Om deze capaciteit uit te breiden, wordt in de Perspectiefnota hier een voorstel voor gedaan. Hierbij gaat het om voorlichting en advisering, en als het noodzakelijk is, tenslotte handhaving.

2.3 Woningen en overige gebouwen aardgasvrij klaar

Nieuwbouwwoningen die na 1 juli 2018 omgevingsvergunning hebben verkregen zijn aardgasloos.⁵ De EPC-norm voor nieuwbouwwoningen wordt per 1 januari 2020 aangescherpt naar de BENG-norm (Bijna EnergieNeutraal).

Uiteindelijk moeten alle woningen en overige panden in Amstelveen fysiek klaar zijn voor een aardgasvrije toekomst. Dit betekent dat voor alle woningen en panden in de komende jaren helder moet zijn via welk '**stappenplan**' zij daar kunnen komen. De precieze invulling van dat stappenplan is o.a. afhankelijk van de huidige staat van een woning/pand en een – zoals aangekondigd in het Ontwerp Klimaatakkoord - nog te ontwikkelen landelijke 'standaard':

In het Klimaatakkoord is opgenomen dat nationaal een spijtvrije standaard wordt ontwikkeld voor de jaarlijkse netto warmtevraag van woningen (in kWh/m²/jaar) op basis waarvan gebouweigenaren al maatregelen kunnen nemen om hun woning voor te bereiden op aardgasvrij. Deze standaard wordt gebaseerd op de bouwkundige/technische mogelijkheden en op de financiële haalbaarheid. Daardoor zal de standaard voor bijvoorbeeld vooroorlogse woningen minder strikt zijn dan voor jaren-90 woningen.

⁴ Zie <https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/energie-besparen/wetchecker-energiebesparing>

⁵ Na 1 juli 2018 kunnen er nog steeds woningen met gas worden opgeleverd, indien de vergunning voor 1 juli door de gemeente is verleend.

Rode lijn in het stappenplan⁶ is dat de energievraag allereerst zoveel mogelijk naar beneden wordt gebracht en dat een gebouw uiteindelijk te verwarmen is met een duurzame (lage temperatuur) warmtebron.

STAPPENPLAN⁷ NAAR EEN AARDGASVRIJE WONING

1	Isolatie controleren en aanbrengen c.q. verbeteren	- Spouwmuurisolatie, eventueel aangevuld met goede gevelisolatie - (Zeer) goede vloerisolatie: isolatiewaarde van Rc 3,5 of meer - (Zeer) goede dakisolatie: isolatiewaarde van Rc 4 of meer - Minimaal HR++ glas in de ramen van woonruimtes en slaapkamers
2	Ventilatie controleren en aanbrengen c.q. verbeteren	
3	Check van radiatoren	Radiatoren moeten (uiteindelijk) geschikt zijn voor lage temperatuur-warmtebron. Zijn ze dat niet, dan zijn (op termijn) aanpassingen nodig, zoals het aanleggen van vloer- en/of wandverwarming of lage temperatuur-radiatoren.
4	(Klaar voor) elektrische kookplaat	Keuken voorzien van kookplaat voor elektrisch koken op inductie, of in elk geval in de meterkast een aparte groep en een leiding naar de keuken om een elektrische kookplaat aan te sluiten.
5	(starten met) eigen duurzame energieopwekking	Plaatsen van zonnepanelen om zelf in huidige elektravraag te kunnen voorzien (en eventueel al voor te sorteren op elektravraag in de toekomst). Plaatsen van zonneboiler voor warmwatervoorziening.

⁶ Gebaseerd op website Milieu Centraal, <https://www.milieucentraal.nl/energie-besparen/energiezuinig-huis/wonen-zonder-aardgas/stappenplan-aardgasvrij-wonen/>

⁷ In het Ontwerp Klimaatakkoord wordt een 'standaard' voor spijtvrije-woningen aangekondigd. Dit stappenplan wordt daar – indien nodig – op aangepast.

3. COMMUNICATIE EN PARTICIPATIE

Aan het voorbereidingsprogramma aardgasvrij liggen de volgende uitgangspunten ten grondslag aan de communicatie- en het participatieproces vanuit de gemeente.

3.1 Communicatiestrategie

De communicatiestrategie richt zich met name op 2019 en 2020 en geeft daarnaast een kleine doorkijk naar de decennia die daarop volgen. In de eerste fase ligt het accent op informeren en in gesprek gaan met bewoners over isolatie van woningen. De kernboodschap richt zich dan ook op het belang van isoleren en het geven van de juiste prikkel daartoe.

3.2 Uitvoering

- Formuleren een of meerdere kernboodschappen;
- Een website waar mensen terecht kunnen voor informatie over energietransitie in het algemeen en over isoleren in het bijzonder. Daarop wordt ook verwezen naar het Energieloket, Energieontbijt en andere relevante websites;
- Organiseren van een (aantal) stadsgesprek(ken) door middel van participatie via loting. We inventariseren daar de stemming en halen ideeën, meningen en eventuele obstakels op;
- Inzetten koplopers (dat kunnen ook deelnemers aan het Energieontbijt zijn) als ambassadeurs in diverse communicatie-uitingen en ook gebruik maken van het energieontbijt als communicatiekanaal;
- Vaste energietransitiepagina in het Amstelveens nieuwsblad;
- Betaalde Facebook-campagne over het nut en de voordelen van isoleren met een link naar de website;
- Inventariseren van en aansluiten bij bestaande structuren en initiatieven. Intermediairs kunnen helpen om de boodschap over te brengen bij diverse doelgroepen.
- Waar mogelijk aansluiten op landelijke campagnes (waar nodig vertaalslag maken).

3.3 Doorkijk naar 2040

In deze fase gaat het erom mensen naar andere energievormen te laten bewegen en uiteindelijk van het aardgas af te krijgen. De communicatie in deze fase is gericht op gedragsverandering.

4. ORGANISATIE & FINANCIËN

In 2019 wordt het gemeentelijk aardgasvrijteam en een passende organisatiestructuur (verder) gevormd. Op dit moment is er 1,8 fte beschikbaar om het *Vorbereidingsprogramma Amstelveen Aardgasvrij* klaar uit te voeren. De praktijk leert dat dit onvoldoende is.

- Het Klimaatakkoord, de RES, de ambities van het College en het toenemende aantal vragen van inwoners en bedrijven vragen om een meer capaciteit.
- Door de sterke toename van het aantal ruimtelijke projecten is ook meer advisering rond het thema duurzaamheid nodig.
- Het duurzaamheidsfonds begint goed op gang te komen. De afhandeling van de aanvragen kosten veel capaciteit.

In het kader van het Klimaatakkoord is de VNG in onderhandeling met het Rijk om de uitvoeringskosten van de gemeente gedekt te krijgen. Naar verwachting komt hier in de loop van 2019 meer duidelijkheid over.

Om de benodigde versnelling vorm te geven wordt voorgesteld om binnen de bestaande budgetten extra capaciteit in te huren op het thema energie.

Werk Begroting (indicatief)

actie	globale beschrijving	2019
communicatie	gemeentepagina energie en divers communicatie	€ 37.000
ondersteunen bewoners	collectieve acties zoals isolatie en zonnepanelen	€ 105.000
duurzaamheidsfonds	duurzaamheidsfonds subsidies	€ 100.000
bedrijven en energie	intensiveren inzet omgevingsdienst m.b.t. energie	PM
onderzoek en voorbereiding	onderzoeken, studies, capaciteit	€ 114.000
totaal		€ 356.000

Beschikbare middelen

taak		2019	2020	2021	2022	2023
47400 Deltaplan Duurzaamheid Aven	CUP: energietransitie gebouwde omgeving	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000	€ 150.000
47400 Deltaplan Duurzaamheid Aven projectnummer is 13002.13.0	CUP- Duurzaamheidsfonds- inc. T.m. 2022 onderzoek en dialoog energie transitie deel Er is € 100.000 beschikbaar. Op basis van eerder gemaakte afspraken wordt € 71.000 ingezet voor een communicatie adviseur duurzaamheid	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ 100.000	€ -
		€ 32.100	€ 32.100	€ 32.100	€ 103.300	€ 103.300
SLOK gelden reserve		€ 74.000				
regiomiddelen	moet nog uitgezocht worden	pm				
totaal beschikbaar		€ 356.100	€ 282.100	€ 282.100	€ 353.300	€ 253.300

5. TIJDPAD / ROUTEKAART

In 2019 wordt het gemeentelijk energieteam en een passende organisatiestructuur (verder) gevormd. Periodiek komt dit team met daarin inhoudelijk betrokkenen, en medewerkers communicatie en participatie bijeen om de aanpak af te stemmen en de voortgang te bewaken. Voor de uitwerking en uitvoering van de acties wordt samengewerkt met stakeholders zoals Stedin, Alliander, Eneco, Eigen Haard, Waternet en bewoners.

Naast de activiteiten gericht op bewoners en bedrijven, staan in onderstaand overzicht ook de (gemeentelijke) activiteiten opgenomen gericht op beleidsvoorbereiding en planvorming. In [Bijlage I](#) worden de in onderstaand overzicht opgenomen activiteiten nader toegelicht.

In dit schema zijn de acties voor 2019 opgenomen. Voor acties waarvan nu al duidelijk is dat ze doorlopen is opvolgende jaren, is dat ook aangegeven.

Acties Bestaande bouw – bewoners/woningen	Trekker	2019				2020	2021	2022
		Q1	Q2	Q3	Q4			
Stadsgesprek(ken) Energietransitie	Gemeente, afdeling participatie		X					
Uitwerken centrale boodschap met aandacht voor motivaties en deeldoelgroepen.	Gemeente, communicatie	X						
Voortzetting Duurzaamheidsfonds (na evaluatie)	Gemeente	X	X	X	X			
Voortzetting AM-samenwerking verduurzaming bestaande koopwoningen	Regio/gemeente	X	X	X	X			
Informatievoorziening en advies woningverduurzaming aan eigenaar-bewoners	Regio/Energieket	X	X	X	X			
Groepsinkoop zonnepanelen Amstelveen Midden. (communicatie via REL, gemeentelijke kanalen, lokale media en social media)	Energieket/ Duurzaamheidsf.	X						
Groepsaankoop zonnepanelen Amstelveen Noord (communicatie via REL, gemeentelijke kanalen, lokale media en social media)	Energieket/ Duurzaamheidsf.		X	X				
Opzetten collectieve isolatie-actie	Gemeente & Energieket		X	x	x			
Kleine energiemaatregelen door Stichting Belklus	Stichting Belklus	X	X	X	X			
ca. 4 bijeenkomsten met inwoners - februari: Energieontbijt	Gemeente, Groene Groei	X	X	X	X			

- de overige 3 nog nader in te vullen	en anderen							
Delen van verhalen van koplopers via gemeentelijke kanalen of lokale media	Gemeente, communicatie		X	X				
Verschillende doelgroepgerichte korte activeringscampagnes, zoals bijvoorbeeld een actie in de bouwmarkt of keukenzaak	Gemeente, communicatie		X	X	X			
Energiebesparingsworkshop(s) gericht op minima.	Gemeente / Participe			X	X			
Energiek Verhuizen	Greenhome/ Rabobank		X	X	X			
Opleiding energievoaches met gereedschapskist (met bijvoorbeeld spilfiguren en koplopers uit Amstelveen)	Gemeente		X	X	X			
Voortzetten/aanscherpen/uitwerken prestatieafspraken verduurzaming sociale huurwoningen binnen het kader van de Woonvisie	Gemeente / Eigen Haard	X	X	X	X			
Tentoonstelling aardgasvrij in bibliotheek	Bibliotheek / gemeente		X					
Infraroodscans & Energieadvies	Duurzaamheidsf.	X			X			
Gebiedsaanpak jaren '30-woningen in Elsrijk met een buurtactie.	Duurzaamheidsf.							
Stadsenquête Amstelveen In het kader van monitoring en bijsturen aanpak hierop aansluiten.	Gemeente, afdeling V&R							
Jaarlijkse Dag van de Duurzaamheid	Gemeente				X			

Acties Bestaande bouw – bedrijven & instellingen	Trekker	2019				2020	2021	2022
		Q1	Q2	Q3	Q4			
Plan van aanpak en adviesbezoek bedrijven Wat is nodig om te zorgen dat alle relevante bedrijven voldoen aan de energiewetgeving vanuit Activiteitenbesluit Wetmilieubeheer, de EED en	Gemeente / Omgevingsdienst	X	X	X				

Bouwbesluit								
Een nulmeting in hoeverre bedrijven op dit moment voldoen aan de energiewetgeving.	Gemeente, VH omgevingsdienst							

Acties Nieuwbouw	Trekker	2019				2020	2021	2022
		Q1	Q2	Q3	Q4			
		Q1	Q2	Q3	Q4			
Opstellen Energieplan Uilenstede/Kronenburg nav gebiedsvisie	Gemeente, afdeling SO i.s.m. DUWO, Waternet en Eneco	x	x	x				
Opstellen en implementatie beleidsregels gebruik bodemenergie	Gemeente, afdelingen SO en V&H i.s.m. Omgevingsdienst		x	x				
Opstellen energieplan n.a.v. vast te stellen Nota van uitgangspunten Transformatie Bedrijventerrein Legmeer	Gemeente, afdeling SO		x	x	x			
Evaluatie aardgasvrije nieuwbouw Middenwaard kavels 1 t/m 14	Gemeente afdeling SO, i.s.m. Regionale Energieloket	x						
Begeleiding en borgen energieneutrale nieuwbouw (epc=0) bij uitgifte 5 kavels kopeiland Middenwaard	Gemeente afdeling SO, i.s.m. Regionale Energieloket	x	x	x	x			
Uitwerken voorstel groene leges nieuwbouw nav. Motie Groene Leges	Gemeente, afdeling SO	x	x					
Uitwerken Energie en Mobiliteitsdashboard	Gemeente afdeling SO, i.s.m. Resourcefully en mogelijk TKI-	x	x					

	partners							
CityDeal Elektrische deelobilitiet in Stedelijke gebiedsontwikkeling	Gemeente afdelingen SO en Projecten en Advies	x	x	x	x	x		
Ontwikkelen gebiedspaspoorten nieuwbouw nav Kansenskaarten en potentieel DuurzameEnergieopwek			x	x	x	x		
Energie paragraaf Startnotities	Gem, afdeling SO	x	x	x	x	x	x	x

Acties Gemeentelijke regie energietransitie	Trekker	2019				2020	2021	2022
		Q1	Q2	Q3	Q4			
Oplevering Kansenskaarten (basis voor Transitievisie Warmte)	Gemeente	X						
Mede-ontwikkeling Regionale Energie Strategie Noord-Holland Zuid (Q4 raadsbesluit)	Regio / gemeente	X	X	X	X			
Regionaal warmte koude bureau MRA	MRA	X	X	X	X	X		
Regionale energie samenwerking MRA	MRA	X	X	X	X	X	X	X
Intentieverklaring haalbaarheidsonderzoek warmte uitwisseling Waternet, gemeente, Eneco	Gemeente, Eneco, Waternet	X						
Thermische luchtfoto's (wordt regionaal opgepakt)	Regio / gemeente	X	X					
Ontwikkeling Transitievisie Warmte aan de hand van de landelijke ⁸ leidraad	Gemeente ism stakeholders					X	X	
Wijkuitvoeringsplannen voor wijken die vóór 2030 aardgasvrij worden	Gemeente ism stakeholders						X	

⁸ Zie pag 29 klimaat akkoord

BIJLAGE I. TOELICHTING ACTIVITEITEN

Hieronder worden de verschillende activiteiten die in de routekaart zijn opgenomen toegelicht.

Het is hierbij van belang in hoeverre de inwoners al op de hoogte is van de warmtetransitie of zelfs al stappen heeft gezet. Hoever zijn ze in hun 'klantreis'? We sluiten hiervoor aan bij de verschillende fasen die in een klantreis Energiebesparing worden onderscheiden:

- Fase 1: Oriëntatie
- Fase 2: Advies
- Fase 3: Offerte
- Fase 4: Uitvoeren
- Fase 5: Controle
- Fase 6: Inspireren

Hoever iemand is in zijn of haar klantreis bepaalt onder andere het type informatie waaraan iemand behoefte heeft.

Actie/activiteit	Fase klantreis
<i>Regionaal Energieloket</i> Het energieloket biedt namens de gemeente onafhankelijke informatie over het energiezuiniger maken van woningen en over alternatieven voor aardgas.	1, 2, 3
<i>Tentoonstelling 'aardgasvrij' in bibliotheek</i> Met de bibliotheek wordt een tentoonstelling voorbereid over aardgasvrij wonen.	1
<i>Doelgroepgerichte korte activeringscampagnes</i> Campagne via verschillende kanalen: online, geprint maar ook bijvoorbeeld een actie in de bouwmarkt of keukenzaak. (Conform de veiligheids-campagne van de gemeente)	1
<i>Belklus</i> De Stichting Belklus helpt senioren (67+) en gehandicapten bij het uitvoeren van kleine klussen, ook op het gebied van isolatie van woningen.	4
<i>Opleiden energiecoaches</i> Een opgeleide energieadviseur geeft mensen een energieadvies op maat. Samen met de bewoner doorloopt hij de woning en benoemt besparingsmogelijkheden per ruimte. Een opleiding tot energiecoach duurt enkele dagen.	6
<i>Energieontbijten</i> De Energieontbijten zijn de afgelopen jaren al succesvol georganiseerd in Amstelveen. Ze zijn met name gericht op mensen die al actief met energie en verduurzaming bezig zijn.	2
<i>Klimaat- en Energiemarkt</i> De energiemarkt is een concrete en tastbare manier om te informeren over de mogelijkheden van energiebesparing. Lokale aannemers, installateurs en glaszetters worden hiervoor bijeen gebracht.	3

<i>Groepsaankoop zonnepanelen</i> De Groepsaankoop Zonnepanelen in gemeente Amstelveen wordt georganiseerd door het Regionaal Energieloket in samenwerking met gemeente Amstelveen. Via deze actie kunnen woningeigenaren voordelig zonnepanelen aanschaffen. In 2018 was de groepsaankoop voor Amstelveen Zuid overtekend. In 2019 worden groepsaankomen georganiseerd voor Amstelveen Midden en Nood.	3
<i>Ondersteuning bewonersinitiatieven door Duurzaamheidsfonds</i> Het Duurzaamheidsfonds staat open voor bewonersgroepen, VvE's, bedrijven en organisaties die een initiatief ontwikkelen dat bijdraagt aan energiebesparing of de opwekking van duurzame energie in de gebouwde omgeving in Amstelveen, met name particuliere woningen.	2, 3
<i>Stadsgesprek Energietransitie</i> Iedere Amstelvener krijgt te maken met de energietransitie. Bij de start van dit traject voor Amstelveen, is het goed de meningen te peilen van de "gemiddelde" Amstelvener. Om een representatief beeld te krijgen wordt een aselechte steekproef van circa 2000 (leeftijd 27-65, evenredig verdeeld over de Amstelveens wijken) getrokken uit het BRP. Deze bewoners ontvangen een uitnodiging van de wethouder om deel te nemen aan het gesprek.	1, 6